

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri **kron**e na leto, za pol leta **dve kroni**, za četrť leta **eno krono**; za člane zvezinih zadrug po **tri kron**e na leto. — Posamezne številke **20 vin**.

:: **Telefon Štev. 216.** ::

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Zadružna šola. Črtice iz zadružnega prava. Notranja kolonizacija. Ljudsko premoženje v naši državi. Kranjskim vinogradnikom v preudarek. Gospodarski pregled. Poročilo Gospodarske zveze v Ljubljani. Zadružni pregled. Občni zbor. Bilance.

Zadružna šola.

Hitri razvoj slovenskega in hrvaškega zadružništva je prinesel zdravo jedro v naše denarno gospodarstvo. Nehalo je oderuštvo magnatov, s pomočjo domačih denarnih zavodov je bilo mogoče tudi malemu kmetu zboljšati svojo kmetijo; gospodarske zadruge, kmetijske in konsumne, pa so osamosvojile in napravile kmeta neodvisnega od trgovca, ki je iskal prevelike dobičke. Zadruge so se torej neizrečeno hitro množile — danes jih štejemo mnogo nad 1000 tako, da pride približno na vsakih 2000 prebivalcev po ena zadruga.

Vsaka zadruga pa rabi ne samo kmetijstva večjih gospodarjev, treba bi bilo, da bi bil vsak odbornik tudi trgovec; saj morajo zadruge kupovati in prodajati, računati z denarnim položajem na svetovnem trgu, voditi račune in knjige doma ter sploh poznati posle izvežbanega trgovca. Dosedanja izkušnja je pokazala, da so morali zlasti v gospodarskih zadrugah nastavlјati trgovsko izšolane osebe, ki pa žalibog niso bile vedno poštene. Lahko rečemo, da je 90% onih konsumov, ki niso mogli živeti, propadlo le vsled nepoštenosti uslužbenega objekta. Bili so to ljudje, ki jih je prinesel veter od Bog ve kje, nihče jih ni

poznal, vsakdo jim zaupal, posledica je bila polom. In da se ni isto dogajalo v denarnih zadrugah, se imamo zahvaliti le naši idealni duhovščini, ki je delala leta in leta nesebično za prosep zadružništva ter tako morala opravljati posle dninarja.

Nedostatom je bilo treba odpomoči. Porodila se je srečna misel, osnovati Zadružno šolo v Ljubljani na trgovski šoli, kjer naj se vzgajajo poslovodje in knjigovodje zadrug ter prihodnji zadružni funkcionarji, zadružni odborniki. V to šolo naj imajo pristop fantje, ki so nadarjeni ter kažejo že doma, da jih veseli trgovsko gospodarstvo. Naj ne bodo premladi, otročji, naj ne bodo pa tudi prestari, ker kmečki fant, ki je star nad 30 let, nima več smisla za šolo. V Zadružno šolo naj pa zadruge pošilјajo le one kmečke mladeniče, ki bodo ostali doma na posestvu svojih staršev v domačem kraju, ker bodo le taki ostali doma ter pozneje koristili zadrugi kot odborniki ali pa s tem, da bodo poleg svojega lastnega posestva morebiti proti mali odškodnini nekaj kron upravljali tudi pisarniške posle zadruge. Ljudstvo bo takim poslovodjem ali knjigovodjem brezdvomno zaupalo, ker bo poznalo nje in njihove starše kot poštene

ljudi. V resnici bodo ti kmečki mladeniči, poznejši gospodarji, dajali s svojim posestvom, na katero bodo navezani, mnogo višjo garancijo za svojo poštenost, kakor pa mestni pisarji, ki se selijo na deželo in z dežele v Ameriko. Delali bodo za mal denar, ki jim bo služil za priboljšek lastnih dohodkov iz posestva in duhovščina bo razbremenjena ter rešena onih nevšečnih in sitnih pisarij, dasi bo seveda še vedno lahko nadzirala poslovanje v zadrugi.

Zadružna šola se nahaja v Ljubljani in se vrši 6 mescev. Zato je gotovo, da bo kmečki fant, ki bo samo toliko časa bival v mestu, ostal še nadalje kmet, ki se mu ne bo tožilo delo v hlevu in na polju. Pridobil bo pa tudi na svoji splošni izobrazbi že vsled samega bivanja v mestu tako, da bo lahko sodeloval na prosvetnem polju; saj bo imel priliko videti dobre predstave izobraževalnih društev, poslušal bo javna predavanja ter se tu učil govorništvu in v ugodnem slučaju časnikarstva. In kaj pomeni tako izšolan, pošten in dober mladenič v fari, to ve vsak!

Ker šola prireja ogledne tovarn in gospodarskih podjetij ter obrtnih zadrug, bo udeležnik Zadružne šole pridobil na svojem obzorju in se bo v njem vzbudila podjetnost. Seveda se zadrugarjem pokažejo tudi napake zlasti zadrug ter se jih na praktičnih vzgledih ob ogledih sviri pred temi nevarnostmi, ki povzročajo silne skrbi.

Da se spozna, česa da se udeležniki Zadružne šole uče, priobčujemo na koncu članka pregled učnega načrta.

Navajamo pa iz učnega načrta še podrobnosti za najvažnejši predmet:

Vodstvo kreditnih zadrug.

Učni smoter: Poznavanje poslovanja, vodstva in nadzorstva kreditnih zadrug.

Učna snov: I. Uvod: Ustanovitev zadruge. Pregledno obravnavanje vpisa pravil v zadružni register na podlagi praktičnih zgledov. Občevanje z oblastmi.

Pristop in sprejem zadružnih članov, deleži in pristopnine.

II. Sredstva zadruge: Lastno premoženje: a) deleži, b) pristopnine, c) rezervni zaklad. — Tuji denarji: a) hranilne vloge, b) vloge na tekoči račun, c) posojila.

III. Uprava: Obrestna politika, kmetijski kredit. Posojila: a) na osebni kredit, b) proti zastavi, c) konvertiranje hipotečnih dolgov, d) na tekoči račun. Zadolžnice in menice. Podaljšanje zadolžnic. Poroštvo. Terjatve in tožbe dolžnikov. Eskompt kupčijskih menic. Izterjevanje odprtih kupčijskih zahtevkov. Vpis v zemljiško knjigo. Naloženi denarji. Upravni stroški in prispevki. Davki in pristojbine.

IV. Poslovanje: a) načelstvo in seje načelstva. Poslovanje načelnika, tajnika in blagajnika. Uradni dnevi. Vodstvo knjig in blagajne. Kolekovanje knjig, zadolžnic in vlog na oblasti. Promet s poštno hranilnico. Inventura, mesečni računski zaključki in letni računski zaključki.

b) Nadzorstvo in njegovo poslovanje.

c) Občni zbor in porazdelitev dobička.

V. Osrednje organizacije: Zadružne zveze, prisilne revizije, centrale za izmenjavo denarja.

Vaje v izgotavljanju pismenih poročil, vlog na oblasti in sejnih zapisnikov.

Da se je Zadružna šola izkazala za potrebno in plodonosno, je gotovo. To dokazuje tudi število udeležnikov v prvih petih letih, ki presega 120. Mnogo teh udeležnikov je prišlo v šolo zaradi lastne izobrazbe in iz veselja do zadružništva, ti delujejo neopaženo v javnosti in tiho v smislu zadružne misli, njih delo bo očito šele v prihodnosti. Naj tu le navedemo imena vsaj nekaterih hranilnic in posojilnic, ki v njih poslujejo bivši udeležniki Zadružne šole kot tajniki: Loški potok, Kamnik, Velike Lašče, Št. Vid pri Vipavi, Vipava, Št. Peter na Krasu, Bloke, Stari trg pri Ložu na Kranjskem; Krčanje, Podmolje, Možica, Št. Jakob v Rožu, Velikovec na Koroškem; Rečica in Sv. Lovrenc nad Mariborom na Štajerskem; Bezam, Livade, Pomer, Pulj,

Dobrinj v Istri; Čitluk, Imotski, Rab, Opuzen, Selca na Braču, Vrlika, Pločice, Vela luka, Split, Dubrovnik v Dalmaciji; Široki breg v Hercegovini itd. Seveda so zaposleni tudi pri Zadružni zvezi v Ljubljani in njenih odborih.

Zadružno šolo so izmed drugih zelo nardarjenih mladeničev obiskovali tudi visokošolci. Naj navedemo imena le treh, ki delajo posebno čast šoli: dr. P. Rogulja na Reki, dr. M. Rebae v Sarajevem, L. Bačić v Avguštinju na Dunaju.

Zadružna šola se letos prične oktobra ter traja do prihodnje Velike noči. Zglasiti se je za sprejem do 16. oktobra na naslov: Ravnateljstvo Slovenske trgovske šole v Ljubljani. Vposlati je krstni list in zadnje šolsko izpričevalo. Predizobrazbe se ne zahteva, pač pa najmanj 16. leto starosti.

Črtice iz zadružnega prava.

V. Besedilo tvrdke se ne da prevesti.

Naš trgovinski zakonik predpisuje v členu 18, da mora biti tvrdka akcijske družbe praviloma povzeta po predmetu, s katerim se družba bavi, za zadrage pa določa § 4. zadr. zakona, da mora biti njihova tvrdka vedno in brez izjeme povzeta po predmetih, ki tvorijo delokrog zadružnega podjetja. V obeh slučajih mora biti tvrdka stvarna in ne sme obsegati nikdar osebnih imen.

V tem oziru so torej predpisi trgovinskega zakonika glede akcijskih družb in predpisi zadružnega zakona glede zadrug dokaj podobni. Ravno tako so si podobni obojni predpisi glede vpisa tvrdke v trgovinski, oziroma zadružni register in glede rabe tvrdke.

Glede rabe tvrdke je pred kratkim najvišji sodni dvor izdal pomembno in važno razsodbo, ki se tika sicer neke akcijske družbe, toda je važna tudi za zadrage osobito v krajih z jezikovno mešanim prebivalstvom.

Najvišji sodni dvor je namreč razsodil, da se tvrdka ne da prevesti, ampak se mora vedno rabiti tako in sicer samo tako, kakor je določena v društveni pogodbi (v pravilih) in vpisana v trgovinskem registru. Stvar, katera je bila predmet razsodbi, je bila sledeča:

Neka akcijska družba s češko tvrdko je prijavila nemški prevod svoje tvrdke za vpis pri trgovski sodniji v Pragi, pri kateri se vodi njen trgovski register, ker ima družba v okolišu te sodnije svoje glavno podjetje. Trgovska sodnija v Pragi je obvestila o tej prijavi trgovsko sodnijo na Dunaju, pri kateri se vodi register za podružnico omenjene akcijske družbe. Trgovska sodnija na Dunaju je vprašala akcijsko družbo, če je morda izpremenila svoja pravila. Akcijska družba je odgovorila, da se to ni zgodilo in je prijavila prevod svoje tvrdke tudi pri trgovski sodniji na Dunaju za vpis v trgovski register.

Trgovska sodnija na Dunaju je pa zavrnila predlog za vpis prevoda tvrdkinega besedila, češ da je treba za prevod tvrdke v

Predmeti	Število ur na teden		Število učnih ur
	Prve 3 mesce	Zadnje 3 mesce	
Obvezni predmeti.			
I. Splošni predmeti.			
Slovenski jezik	3	3	72
Zadružništvo	2	2	48
Zadružno knjigovodstvo	14	8	264
Zadružno pravo	3	3	72
Računstvo	9	3	144
Gospodarsko zemljepisje	2	2	48
Promet	2	2	48
Trgovinstvo	—	2	24
II. Posebni predmeti.			
Menično pravo	2	—	24
Kmetijsko blagoznanstvo	2	2	48
Strojništvo	—	2	24
Vodstvo kreditnih zadrug	—	6	72
Vodstvo pridobitnih zadr.	—	4	48
Neobvezni prodmeti.			
Telovadba	2	2	48
Skupaj . . .	41	41	984

drug jezik poprej izpremeniti pravila in da se torej vpis prevoda tvrdke v trgovski register podružnice toliko časa ne more dovoliti, dokler se po veljavnih predpisih ne izpremene pravila. Obenem se je družbi prepovedalo, posluževati se v okrožju njene dunajske podružnice nemškega besedila tvrdke.

Akcijska družba je proti tej razsodbi vložila priziv, katerega je utemeljevala s tem, da prijava že vpisane tvrdke v kakem drugem jeziku ne vsebuje nikake premembe tvrdke, ker gre samo za prevod že vpisanega tvrdkinega besedila, za kar ni treba ne sklepa občnega zбора, ne ministrskega odobri-la. Prizivna sodnija pa je potrdila razsodbo prve instance in je priziv zavrnila.

Slednjič je prišla stvar v razpravo pred najvišjim sodnim dvorom, ki se je postavil na isto stališče kakor prizivna sodnija. Najvišji sodni dvor pravi v svoji razsodbi: Tvrdka akcijske družbe mora v smislu člena 10. trgovskega zakonika biti določena v društveni pogodbi. Zato se sme le tako vpisati, kakor je razvidna v društveni pogodbi. Ker gre za tvrdko, pri kateri je merodajna zunanja oblika, zato prestava, ki podaja le vsebino, ne pa tudi oblike tvrdke, ni jednaka tvrdki, izbrani po pravilih. S tem, da se društvena pogodba drži določenega jezika, se izraža volja kontrahentov, da naj se tvrdka rabi v tem jeziku. Vsled tega ni v nemškem prevodu pravil, ki ga je predložila rekurentinja, tvrdkino besedilo prevedeno, ampak je navedeno v prvotnem jeziku. Lahko se dopusti — ne da bi bilo treba to načelo prekršiti — da se tvrdka vpiše v različnih jezikih in da se rabi po svobodni izberi, kakor se hoče. Toda tak vpis in taka raba mora, ker tvori jezik bistveno formalno okolnost tvrdke in predmet društvene pogodbe, ostati odvisna od tega, da je obsežena v društveni pogodbi.

Najvišji sodni dvor je v tej razsodbi zavzel popolnoma pravilno stališče, da se morajo tvrdke akcijskih družb rabiti tako,

kakor je to določeno v pravilih. Prevod tvrdke v drugem jeziku se sme uporabljati le tedaj, če je v pravilih izrečno označeno, da se sme tvrdka rabiti tudi v kakem drugem jeziku.

Vse to, kar velja glede rabe tvrdke za akcijske družbe, velja tudi za zadrüge.

Osobito je ta razsodba važna za naše zadrüge na Koroškem. Znano nam je neštivilno primerov, da ravno državne oblasti svojevoljno pačijo besedilo tvrdk slovenskih zadrug in lahko se reče, da le izjemoma tu in tam kak urad v svojem občevanju z zadrugami rabi njihovo pravilno tvrdko. Najbolj pogosto pačijo tvrdke na ta način, da jih svojevoljno prevajajo v nemščino. Prevodi so dostikrat povsem nepravilni. Tako n. pr. se prevede tvrdka „Posojilnica v X.“ kar lepo po domače v: „Slovenischer Spar- und Darlehenskassenverein in X.“ itd.

Najvišji sodni dvor je v zgoraj omenjeni razsodbi izrekel, da smejo akcijske družbe — torej tudi zadrüge — rabiti vedno samo tako tvrdko kakor je navedena v pravilih. Ako ta dolžnost zadene družbe in zadrüge, je povsem jasno, da veže tudi državne in druge urade. Ako sodnije kot registracijske oblasti predpisujejo zadrugam, da smejo rabiti le pravilno tvrdko, in ako se tem družbam preti celo s kaznijo, ako se po teh predpisih ne bi ravnale, potem se z isto pravico lahko na drugi strani zahteva, da se po tem ravnajo tudi sodnije same in razne druge oblasti, ki morajo v občevanju s slovenskimi zadrugami rabiti vedno le njihovo pravilno slovensko tvrdko.

Slovenskim zadrugam, ki imajo v svojih pravilih tvrdko označeno samo v slovenskem jeziku, je priporočati, da sploh ne sprejemajo od nobene strani nikakršnih pisem, na katerih bi bil njih naslov kako drugače napisan. Sprejem takih dopisov in pisem je najbolje zavrniti s pripombo, da taka tvrdka ne obstoji ali da ni znana. Po mojem mnenju bi zadrüge celo morale to storiti v vsakem slučaju, ker smejo sprejemati le pisma in dopise, ki so njim namenjeni; kajti če je naslov drugače

napravljen nego se glasi tvrdka, se lahko iz tega sklepa, da dopis ni namenjen njim.

Za slučaj, da bi oblasti zaradi takega vračanja dopisov delale zadržam kake sitnosti, naj se zadruga obrnejo do svoje zveze, da jim pomaga braniti njihove pravice.

A. Kralj.

Notranja kolonizacija.

Referiral pri gospodarsko-ustavnem odseku kat. shoda
dr. Jakob Mohorič.

Gospodarsko-ustavni odsek bi lahko ime- novali medicinski oddelek katoliškega shoda. Moji predgovorniki so kazali na različne rane v našem socijalnem življenju in priporočali različne načine zdravljenja in zdravila. Tudi meni je dana naloga, da opozorim na važno rano, ki jo moramo prav kmalu začeti zdraviti, sicer lahko postane za nas osodna. Kakor pa je v socijalnem življenju sploh vse v ozki medsebojni zvezi, tako je tudi s socijalnimi ranami in zdravili zanje. Zato se bo moje raz- pravljanje stikalo z izvajanjem predgovornikov.

Živimo v dobi centraliziranega kapitala, v dobi velikih obratov in velikih mest. Kapital se je združil najprej v velikih množinah v rokah posameznih bogatašev, ti so se združili naprej v akcijske družbe in v kartele in karteli sku- šajo v najširšem obsegu izrabiti prednost ve- likega obrata in združiti v velikih mestih krog svojih velikih fabrik in podjetij kar največje mase delavcev sužnjev, da jim pomagajo mno- žiti njih kapital in moč. Tako vabi veliki ka- pital neodvisno ljudstvo s kmetov v velika mesta v svojo službo, vabi ga pa tudi v tujino, kjer ga more izrabiti.

Vabljeni pozivi najdejo med kmečkim ljudstvom hvaležen odmev iz različnih vzrokov, predvsem vsled slabih gmotnih razmer. Zlasti slabo je za male ljudi. Tem je naravnost ne- mogoče gospodarsko napredovati tudi pri naj- večji varčnosti in pridnosti. In najbolj tare človeka, če vidi, da ne bo mogel nikdar na- predovati. In socijalna razlika se nikjer tako ostro ne čuti kakor na kmetih. Naj opozorim

samo na eno. V mestih gostujejo tudi najugled- nejši uradniki, najpremožnejši trgovci in obrt- niki. Na kmetih je beseda gostač skoraj psotka. Ugled in veljavo uživa samo gruntar, samo- stojen kmet. Kako bridko mora to čutiti dninar, mali obrtnik ali hlapec na kmetih, če poleg tega vidi, da je izključeno da bi s pridnostjo in varčnostjo kdaj mogel priti do kmetije. V mestih je brihtnejšim delavcem mogoče doseči ugled in veljavnejše socialno stališče vsaj v delavski organizaciji. Delavec je na kmetih osamljen, v mestu ima na tisoče tovarišev, tudi to mu vzbuja in krepi samozavest. Na kmetih je delavec-gostač zadnji v vasi, v mestu vidi delavec okrog sebe stotine šibkejših, revnejših; dostikrat ve celo, da se enemu ali drugemu v gosposki obleki gmotno slabše godi kakor njemu.

Vzgoja je tudi slaba. Dostikrat imajo kmečki stariši premalo ljubezni do zemlje in stanu, pričakujejo za svoje otroke sreče povsod, samo ne v svojem stanu in tako vzgajajo svojo deco. Nadaljuje se v šoli. Učiteljstvo, ki je žalibog samo napačno vzgojeno, hrepeni samo po mestu, službovanje med kmečkim ljudstvom mu je pregnanstvo in v tem duhu vzgaja deco, ki je prinesla prve slabe kali že od doma.

Na kmetih se vse premalo skrbi za raz- vedrilo in pošteno zabavo. Umetnost in na- rodna individualnost našega kmeta izginja. Iz- ginjajo častitljivi stari kmečki domovi in mesto njih rastejo dolgočasne hiše, izginjajo pestre narodne noše, na mesto njih se seli mestna moda. Izginjajo ljubki rodbinski obredi in po- menljivi vaški običaji, pri katerih se je tako lepo kazala cela vas kot socijalna enota. Ni čuda, da se potem seli kozmopolitiški duh tudi v srca in misli in raste rod, ki se čuti doma povsod, doma nikjer.

V mesta pomagajo vabiti dosluženi vojaki in služkinje s kmetov. Ti so videli mestni sijaj, mestno prostost, mestna uduarna revščina se jim je znala tako skrbno skrivati, da je niso zapazili, občutili so mestni ponos in samozaves

in v svoji bahavosti slikajo še lepše kakor so videli.

Naj zadostuje. Ljudje se selijo v množicah v mesta in tujino. Samo Kranjcevi se je izselilo od leta 1896. do 1911. 48131. Slovenci in Hrvatov se je preselilo v Zedinjene države od leta 1901. do 1910. 345.519. Statistika dokazuje, da bi bil Gradec v treh rodovih mesto s slovensko večino, če bi vsi priseljenci z dežele ostali zvesti materinemu jeziku. In Trst!

Vsled tega izseljevanja nastaja med številom prebivalstva na kmetih in v mestih zelo škodljivo nepravilno razmerje. Pri tem je zlasti hudo prizadet kmečki stan, pa tudi narod in država.

V mesta in tujino hiti najboljša mladina, najbolj nadarjena in krepka, cvet naroda. Ta mladina se nam izgubi v narodnem oziru, izhira pa tudi fizično. Koliko gre v nič moralnega in stvarnega kapitala! Koliko je stala vzgoja te mladine! Ko je vzgojena, da bi lahko kmečkemu stanu vrnila investiran kapital, pomagala izboljšati kmečko gospodarstvo vsporedno z modernimi iznajdbami v tehniki, gre v svet množit tuj kapital. Naj nihče ne reče, saj pošilja očetom denar iz tujine za izboljšanje gospodarstva. Niti desetine od tega, kar je veljala njena vzgoja! Naši kmetje morajo opuščati intenzivno gospodarstvo in prehajati k ekstenzivnemu, ker manjka delavcev. Res je, da kmet delavcem mnogokrat ne more dati dela in zaslužka leto in dan. Zato bi bilo pa potrebno, da se vse mogoče stori, da se ohranijo in razširijo domači obrti, ki dajo zaslužek, kadar ga ne more dati kmet.

Koliko pri tem trpi narodnost. Cvet naroda pošiljamo tujcem v službo, da mu krepimo sile! Koliko trpi morala in verski čut.

Trpi tudi država. Oslabljenje kmečkega stanu pomeni oslabljenje glavnega stebra države, glavnega branika socialnega dela, oslabljenje armade. Zato se drugod peča z notranjo kolonizacijo v prvi vrsti država. Skoraj v vseh državah imamo državne zakone za to reč.

Države določajo velike vsote, da kar najbolj pomnože število kmečkega prebivalstva, da ustvarijo kar največ trdnih kmetij. Naša Avstrija ni za to, pri njej bi pomenila v obstoječih razmerah kolonizacija germanizacijo in madžarizacijo. Umevajmo narodno avtonomijo tako, da izvršimo sami, kar nam država ne more ali noče storiti. Skušajmo storiti sami vse mogoče, da ohranimo število našega kmečkega prebivalstva kar najbolj visoko.

Ne delajmo si iluzij! Vseh kmečkih sinov in hčera ne bomo obdržali nikoli doma. Nemogoče in nepotrebno. Dovolj, če obdržimo te, ki se lahko preživijo na kmetih. Delajmo za izboljšanje gmotnih razmer kmečkega stanu. Odstranimo vse, kar sili kmečko mladino v tujino, naredimo ji življenje v domači vasi prijetno. Skrbno čuvajmo narodno individualnost, zaprimo vrata kozmopolitizmu. Negujmo domačo umetnost. Po umetnosti hrepeneče človeško srce najde na kmetih samo še v cerkvi utehe. Skrbimo za pravo stanovsko vzgojo. Ne pozabimo pri tem na učiteljstvo.

Ne pustimo nikdar v nemar tistih, ki morajo od doma. Koliko je še prazne domačije in bratske hrvaške zemlje. Nemcev in Madžarov se je menda naselilo v zadnjem času na hrvaškem ozemlju okrog 200.000.

Naši ljudje morajo pa kruha iskati v daljni tujini. Našim izseljencem so vsled agitacije tujega kapitala in naše brezbriznosti veliko bolj znane prilike za naseljenje v daljni Kanadi kakor na domačih slovensko-hrvaških tleh. Toliko imamo agentov za kolonizacijo tujine, ustvarimo tudi agenturo za našo notranjo kolonizacijo! Naše geslo bodi: Nobene prazne vrzeli v domovini za tujca, dokler preostaja domačih ljudi, dokler odhajajo naši ljudje v tujino!

Predlagane resolucije so bile soglasno sprejete:

Otvori naj se poizvedovalna pisarna, ki bo: 1. v zvezi z združnimi organizacijami, „Slovensko Stražo“ in Rafaelovo družbo skrbela

za stalen pregled o vprašanjih, v katerih krajih naših južnih slovanskih dežel bi se lahko naselili kmečki posestniki in koliko kapitala bi za to potrebovali, v katerih krajih, zlasti obmejnih bi se lahko naselili in lahko izhajali obrtniki, trgovci, profesionisti in delavci;

2. agitirala po listih in drugače, da južni Slovani kolonizirajmo najprej in pred vsem domače kraje;

3. skušala angažirati kak hipotekaren zavod za to delo, ker brez denarne podlage ni misliti na večje uspehe cele akcije;

4. pospeševala regulacijo razkosavanja zemljišč, ker se s pravilnim razkosavanjem zemljišč morejo ustvariti iz malih zemljišč trdna posestva, po nepravilnem razkosavanju pa nastajajo iz trdnih gruntov premajhna posestva, ki ne morejo preživljati družine in silijo člane te družine v Ameriko;

5. delala v najširši meri proti izseljevanju.

Ljudsko premoženje v naši državi.

Gospodarska moč avstro-ogrske monarhije se najbolj zrcali v ljudskem premoženju obeh državnih polovic. Ljudsko ali narodno premoženje je celota vseh onih gospodarskih dober, ki je na razpolago ljudstvu, organiziranemu v oni državi. Semkaj je torej prištevati ne samo gospodarske elemente fizičnih oseb, ampak tudi pravnih oseb (družb, občin, municipijev, ustanov, cerkve, države itd.). Narodno premoženje sestavljajo nepremičnine, prometna sredstva, premičnine in glavnične terjatve napram tujezemstvu po odbitku dolgov, ki obstoje napram tujezemstvu.

I. Najvažnejši del ogrskega narodnega premoženja tvori zemljiška posest. Vrednost zemljiške posesti se da dognati na tri različne načine. Povprečna vrednost zemljiške posesti, ki je dana v zastavo kreditnim zavodom kot hipoteka, znaša za katastrski oral 333 kron 79 vinarjev. Ako raztegnemo to ceno na vso površino zemljiške posesti na Ogrskem, dobimo

kreditno vrednost 18.849 milijard kron. Da se pa vrednost ogrske zemljiške posesti dognati še na drug način. Katastralni čisti donos je bil po uradnih podatkih iz l. 1909 ugotovljen na 343.683 milijonov kron. Resnični čisti donos znaša 2.4 krat toliko kakor katastralni čisti donos, t. j. 824.840 milijonov kron. Ako kapitaliziramo ta znesek z 4 1/2 odstotki, dobimo donosno vrednost ogrske zemljiške posesti v znesku 18.558 milijard kron. Slednjič se da vrednost ogrskih zemljišč dognati tudi iz podatkov o zapuščinah glede nepremičnin. Vrednost posestev, ki vsako leto vsled smrti preidejo na druge osebe, znaša 351.745 milijonov kron. Vse premičnine kake dežele spremene potom podedovanja svoje lastnike, ako so pomrli vsi oni, v katerih rokah je bilo nepremično premoženje. To se pravi, ko umre en rod. Število teh let izraža verjetnostna srednja doba življenja, ki znaša na ogrskem 35.31 let. Ako pomnožimo vrednost premoženja, ki prehaja vsako leto vsled smrti na druge osebe, z verjetnostno srednjo življenjsko dobo, se pokaže, da znaša vrednost nepremakljivega premoženja, ki se podeduje s smrtjo ene generacije, 12.420 milijard. V tem pa ni obseženo premoženje pravnih oseb, ker to premoženje sploh ne more biti predmet podedovanju. Nepremakljivo premoženje pravnih oseb je mesto dedinski pristojbini podvrženo pristojbinskemu namestku, od česar je izvzeto le premoženje države. Vrednost premičnin, podvrženih pristojbinskemu namestku znaša 756.579 milijonov kron. Dedinski pristojbini in pristojbinskemu namestku podvrženo nepremakljivo premoženje predstavlja torej 13.177 milijard kron. Ta vsota pa znači le katastrsko davčno vrednost, dočim znaša resnična vrednost 2.4 krat toliko, to je 31.625 milijard kron. Če prištejemo k temu še vrednost državnih zemljišč, dobimo, da znaša vrednost vseh nepremičnin na Ogrskem 31.913 milijard. Ker je pa v tej vrednosti obsežna tudi vrednost poslopij in zasebnih rudnikov, moramo to zadnjo vrednost od prve odbiti in dobimo tako, da znaša vrednost vseh zemljišč : 22.047 milijard

kron. Povprečno vrednost, ki jo dobimo na te tri načine, namreč 19.818,717.646 kron, lahko smatramo kot pravo, končno vrednost vse ogrske zemljiške posesti.

Vrednost zemljiške posesti v avstrijski državni polovici se da dognati na ta način, da se od katastrskega čistega donosa povprečno letnih 305.635 milijonov kron ugotovi resnični čisti donos. Po uradnih podatkih stoji katastrski čisti donos s pravim čistim donosom v takem razmerju kakor 1 : 3.33. Resnični čisti donos zemljiške posesti znaša potemtakem 1.023 milijarde, oziroma znaša, ako to vsoto kapitaliziramo s $4\frac{1}{2}\%$, dejanska vrednost 23.039 milijard kron. — Tudi iz podatkov o zapuščinah se da na sličen način kakor na Ogrskem dognati vrednost zemljiške posesti. Vrednost posesti, ki vsako leto izpremeni tu zaradi smrti svoje lastnike, znaša namreč 628.994 milijonov kron; če pomnožimo to število s povprečno srednjo življenjsko dobo (ki znaša v Avstriji 35.21 let), dobimo vrednost vseh nepremičnin, ki vsled smrti ene generacije preidejo v novo posest, namreč 22.150 milijard. H temu je treba prišteti še vrednost nepremičnin, ki so podvržene pristojbinskemu namestku, v znesku 1.732 milijard in če vzamemo 2.25 kratno tako dobljeno katastrsko vrednost, pridemo do prave vrednosti v znesku 23.983 milijard kron. Po uradnih podatkih odgovarja namreč vsakim 100 kronam katastralne vrednosti pri vseh nepremičninah (zemljišča in poslopja) dejanska prometna vrednost 225 kron. Vsled tega znaša vrednost vseh nepremičnin, podvrženih dedinskim pristojbinam in pristojbinskemu namestku, 53.962 milijard kron, oziroma z državnimi nepremičninami 54.603 milijard kron. Ako odtegnemo od te vsote vrednost poslopij in zasebnih rudnikov, vidimo, da bi znašala vrednost zemljišč 34.871 milijard. Povprečna vsota obeh tako dobljenih vrednostij znaša 28.955,301.651 kron kot vrednost vse avstrijske zemljiške posesti.

II. Zemljiški posesti je treba prištovati

tudi rudnike. Vsakoletna skupna vrednost surovega donosa ogrskih rudnikov znaša povprečno 147.694 milijonov kron. Od tega zneska se more vzeti 40 odstotkov kot čisti donos in če tega kapitaliziramo s 4 odstotki, dobimo glavnično vrednost 1.476 milijarde. Prišteti pa je treba tej vsoti še vrednost solnih jam v znesku 746 milijonov kron, tako da znaša glavnična vrednost vseh ogrskih rudnikov 2.223,185.592 kron.

Avstrijski rudniki so mnogo večje vrednosti. Vsakoletna skupna vrednost surovega donosa rudarske in petrolejske produkcije se ceni povprečno na 489.841 milijonov kron. Tej vsoti odgovarja glavnična vrednost 4.898 milijard kron in če prištejemo še vrednost solnih jam, dobimo, da znaša glavnična vrednost vseh avstrijskih rudnikov 5.629,888.920 kron.

III. Tretjo skupino nepremičnin tvorijo poslopja. Glavnična vrednost poslopij se da dognati iz podatkov hišnodavčnega katastra, ki so z ozirom na hišni davek natančni. Kosmati najemninski donos davku podvrženih in časovno davka oproščenih hiš znaša v Budimpešti 159.945 milijonov kron. Ako odbijemo 10 odstotkov stroškov za vzdrževanje poslopij in kapitaliziramo čisti najemninski donos z $6\frac{1}{2}\%$ odstotki, dobimo glavnično vrednost 2.159 milijard kron. K temu je treba še prišteti vrednost poslopij, ki so trajno oproščena hišnega davka. Na ta način dobimo, da znaša vrednost vseh poslopij v Budimpešti 2.327 milijard kron. V provinci znaša vsakoletni najemninski donos 207.728 milijonov kron. Odbivši 15 odstotkov stroškov za vzdrževanje poslopij in če tako dobljeni znesek kapitaliziramo s 5 odstotki, dobimo vrednost vseh poslopij v provinci, ki so hišnemu davku podvržena in začasno davka prosta, v znesku 3.531 milijard kron. Glavnična vrednost poslopij, ki so podvržena hišnorazrednemu davku, oziroma so začasno davka oproščena (200 krat toliko kakor hišnorazredni davek) znaša 2.321 milijard kron, vrednost stalno davka oproščenih

poslopij pa 563·083 milijonov kron. Potemtakem znaša vrednost vseh poslopij na Ogrskem 8.574,937.027 kron.

Vrednost poslopij v avstrijski polovici se da ravno tako dognati iz zanesljivih podatkov hišnodavčnega katastra. Kosmati najemninski donos davku podvrženih in začasno davka prostih poslopij na Dunaju znaša 307·836 milijonov kron. Ako odbijemo 10 odstotkov za vzdrževalne stroške in čisto najemnino kapitaliziramo s 6 1/2 odstotki, dobimo glavnično vrednost 4·155 milijarde kron. Prišteti je pa treba še vrednost stalno davka oproščenih poslopij in znaša potem glavnična vrednost vseh poslopij na Dunaju 4·319 milijard kron. V provinci znaša letni najemninski donos 470·387 milijonov kron. Če odbijemo 15 0/0 vzdrževalnih stroškov in čisto najemnino kapitaliziramo s 5 odstotki, dobimo glavnično vrednost poslopij v provinci, ki so davku podvržena ali začasno davka prosta, v znesku 7·996 milijard kron. Glavnična vrednost poslopij v provinci, ki so stalno oproščena davka, znaša 128·849 milijonov. Glavnična vrednost poslopij, podvrženih hišnorazrednemu davku, znaša 2·501 milijard, vrednost poslopij, ki so stalno oproščena hišnorazrednega davka, pa 39·012 milijonov. Vsa poslopja v avstrijski polovici predstavljajo torej vrednost 14.981,578.973 kron.

IV. H prometnim sredstvom spadajo razne ceste, železnice, vodne ceste, pošta, brzojav in telefon.

Koliko znaša vrednost cest na Ogrskem? Povprečno cenijo, da stane zgradba javnih državnih cest 22.176 kron na vsak kilometer, okrajnih cest pa 11.352; stavbni stroški občinskih cest bi se mogli ceniti z 3190 kronami na kilometer. Celotna vrednost državnih cest, ki so dolge 11.395 kilometrov, dalje okrajnih cest v dolžini 37.215 in občinskih cest v dolžini 44668 kilometrov 817·670 milijonov kron. Mostovi, ki tvorijo tudi del cest, predstavljajo vrednost 80·930 milijonov kron.

Tudi vodne ceste imajo znatno vrednost. Samo Francov in Begov prekop se moreta ceniti na 107·579 milijonov kron, dočim je država za reguliranje naravnih voda investirala 301·381 milijonov kron.

Glavnična vrednost 20.988 kilometrov dolgih ogrskih železnic se da dognati na podlagi čistega donosa. Po odbitku poslovnih stroškov ostali čisti donos v znesku 165·208 milijonov kron odgovarja, ako se kapitalizira s 4 odstotki, glavnični vrednosti 4·131 milijard kron.

Čisti donos pošte, brzojava in telefona znaša 17·031 milijonov kron, kar odgovarja, ako se kapitalizira ta znesek z 4 0/0, vrednosti 425·791 milijonov kron.

Celotna vrednost vseh ogrskih prometnih sredstev znaša potemtakem 5.864,555.529 K.

Med prometnimi sredstvi je gradnja cest in mostov tudi v Avstriji, ki je najbolj hribovita država srednje Evrope, zahtevala velikih izdatkov. Vrednost 16.184 km dolgih državnih cest, 3659 km dolgih deželnih cest, dalje vrednost okrajnih cest v dolžini 63.611 km in slednjič vrednost občinskih cest v dolžini 36.850 km znaša — ako računamo stavbne stroške na tisti način kakor na Ogrskem — 1·279 milijard kron. Vrednost mostov znaša 52·601 milijonov kron, v kateri vsoti pa ni zapopadena vrednost vseh mostov.

Vrednost umetnih vodnih cest, ki so dolge 73.260 km, znaša 22·643 milijonov kron, dočim se je za reguliranje rek izdalo 285·303 milijonov kron in za pristanišča v Trstu in ostala obrežna dela pa 45 milijonov kron.

Avstrijske železnice, ki so dolge 23.490 km donajajo čistega dobička 320·193 milijonov kron.

Vrednost pošte, brzojava in telefona znaša, ako se čisti poslovni prebitek kapitalizira z 4 0/0, 829·342 milijonov kron.

Avstrijska prometna sredstva reprezentirajo skupaj vrednost 10.520,249.844 kron.

V. Najtežje je ceniti in dognati vrednost premičnega premoženja. Nekaj podatkov nam

podaja v tem oziru statistika o zavarovanju proti ognju. Vrednost zavarovanih nepremičnin znaša na Ogrskem 7.568 milijard kron. Ker pa na Ogrskem ni uvedeno splošno obvezno zavarovanje, je temu treba prišteti še vrednost nezavarovanega premičnega blaga. Ta vrednost se da dognati iz razmerja vrednosti premičnin, ki so bile po ognju poškodovane, toda ne zavarovane (7.558 milijonov kron, do vsote izplačanih odškodnin (12.610 milijonov kron); potemtakem znaša vrednost vseh nezavarovanih premičnin 4.531 milijarde; celotna vrednost zavarovanih in nezavarovanih nepremičnin znaša torej na Ogrskem 12.099 milijard kron. Ako ta znesek pomnožimo za vrednost onih premičnin, katere se sploh ne dajo zavarovati, ali katere niso zavarovane s polno vrednostjo, t. j. ako ga zvišamo za 10⁰/₀, se more premakljivo ljudsko premoženje na Ogrskem ceniti z zneskom 13.309,570.984 kron. V tem znesku je zapopadena vrednost živine, ki se ceni na 4.597 milijard; vrednost neporabljenega žita v znesku 1.491 milijarde, kmetijski stroji in orodje v vrednosti 681.124 milijonov, vrednost materialne zaloge in blaga industrijskih podjetij v znesku 656.516 milijonov, premično državno premoženje v vrednosti 585.727 milijonov, 2.019 milijarde kron odpade na pohištvo, obleko, perilo in na druge hišne potreščine in ostalih 3.277 milijard pa odpade na vrednost cerkvenih zakladov in na predmete na blago, ki se nahaja v muzejih in trgovinah.

Tudi avstrijsko premakljivo premoženje se da približno dognati s pomočjo podatkov o zavarovanju proti ognju. Vrednost vsega proti ognju zavarovanega premakljivega premoženja znaša 15.877 milijard kron. Vrednost nezavarovanega premičnega premoženja se da dognati iz onega razmerja, ki obstoji med strankami, ki so bile po ognju poškodovane ter so bile deloma zavarovane, deloma nezavarovane. Izmed teh je bilo 66.120⁰/₀ zavarovanih, 33.880⁰/₀ nezavarovanih. Vrednost nezavarovanega premičnega premoženja znaša torej 8.135 milijard

kron. Zavarovalna vrednost avstrijskega premičnega ljudskega premoženja znaša 24.012 milijard in, ako ta znesek zvišamo za 10⁰/₀, dobimo vrednost avstrijskega premičnega premoženja v znesku: 26.413,936.537 kron. To vsoto porazdeliti z ozirom na vrednost posameznih sestavin premičnega premoženja se ne da tako zanesljivo dognati kakor na Ogrskem, ker primanjkuje primernih statističnih podatkov. Vrednost živine se ceni na 5.364 milijard, vrednost žita na 1.288 milijarde, 3.651 milijarde pa odpade na pohištvo, obleko in druge gospodinske potreščine; ostalih 14.557 milijard pa predstavlja vrednost industrijskih naprav in industrijskih izdelkov, cerkvene zaklade, muzeje itd. Vrednostni papirji ne reprezentirajo premoženja; za lastnika pomenjajo sicer terjatev, toda tvorijo istočasno na drugi strani dolg izdajatelja. Ako se kak vrednostni papir uniči, pomenja to zgubo le s stališča privatnega gospodarstva ne pa tudi s stališča narodnega gospodarstva, ker se s tem v stanju ljudskega premoženja ni ničesar izpremenilo.

Nekaj družega je to pri tujezemskih vrednostnih papirjih. Uničenje takih efektov pomenja zgubo ne samo za privatno ampak tudi za narodno premoženje, ker znači tak efekt terjatev do tujezemstva. Kot sestavine narodnega premoženja pridejo torej v poštev samo glavnične terjatve, od česar je treba odšteti napram tujezemstvu obstoječe glavnične dolgove. Terjatve in obveznosti pripadnikov ene države se rekompensirajo in se vsled tega ne upoštevajo.

VI. Glavnične terjatve ogrske napram tujezemstvu znašajo 192.254 milijonov kron. Te terjatve pa so znatno manjše nego dolgovi. Od ogrskih državnih dolgov se nahaja v colninskem tujezemstvu 1.822 milijard, v Avstriji pa 1.356 milijard; donos ogrske k avstrijskemu državnemu dolgu (člen XVI zak. iz 1 1908) znaša 1.348 milijarde; od zastavnih pisem in obligacij kreditnih zavodov se nahaja 1.005 milijarde v carinskem tujezemstvu in 946.655 milijonov v Avstriji; od

železniških prioriternih akcij in industrijskih obligacij jih kroži v carinskem tujezemstvu 712.669 milijonov kron, v Avstriji pa 85.673 milijonov kron; od različnih akcij in industrijskih obligacij 150.942 milijonov v carinskem tujezemstvu in 457.777 milijonov v Avstriji; slednjič obstoji še za 500.230 milijonov hipotekarnih in komunalnih dolgov napram avstrijskim kreditnim zavodom; v Avstriji se nahaja tudi za 8.292 milijonov ogrskih srečk. Potem takem znaša ogrski dolg napram tujezemstvu: 8.395,398.380 kron.

Avstrijske terjatve napram tujezemstvu dosejajo skoraj njene dolgove. Samo nasproti Ogrski znaša glavnična terjatev Avstrije 4.704 milijard. Terjatve Avstrije nasproti carinskemu tujezemstvu pa znašajo 462.929 milijonov kron v akcijah, rentah in obligacijah in 2.187 milijonov v srečkah. Terjatve Avstrije napram tujezemstvu znašajo torej 5.169,218.293 kron.

Dolg Avstrije znaša napram carinskemu tujezemstvu v avstrijskih državnih zadolžnicah 4.168 milijard, v zastavnih in komunalnih obligacijah 137.049 milijonov kron; od bančnih akcij in akcij kreditnih zavodov je bilo v tujezemstvu 264.873 milijonov kron, od železniških prioriternih obligacij 1.925 milijard, od železniških akcij 41.836 milijonov kron, od akcij in obligacij transportnih in paroplovstvenih podjetij 59.478 milijonov kron, od industrijskih akcij 131.858 milijonov kron in od akcij zavarovalnih družb 20.120 milijonov kron. Dolg Avstrije po njenih vrednostnih papirjih, ki se nahajajo na Ogrskem znaša 176.289 milijonov kron. Celotni dolg Avstrije napram tujezemstvu znaša torej 6.925,393.716 kron.

Terjatve Avstro-ogrške monarhije napram tujezemstvu znašajo 481.081 milijonov kron nasprotno pa njeni dolgovi 10.440 milijard.

Narodno premoženje Avstrije in Ogrske se sestavlja iz sledečih delov:

	Ogrsko		Avstrija		Avstro-ogrška monarhija	
	milijarde krome	v odstotkih	milijarde krome	v odstotkih	milijarde krome	v odstotkih
I. Zemljiška posest	19.818	39.70	28.955	31.59	48.774	35.68
II. rudniki	2.223	4.45	5.629	6.14	7.853	5.75
III. poslopja	8.574	17.18	14.981	16.35	23.556	17.23
IV. prometna sredstva	5.797	11.62	10.505	11.46	16.303	11.93
V. premičnine	13.309	26.66	26.413	28.82	39.723	29.06
VI. terjatve do tujine	0.192	0.39	5.169	5.64	0.481	0.35
Skupno narodno premoženje	49.915	100—	91.655	100—	136.691	100—
Dolgovi nasproti tujini	8.395		6.925		10.440	
Čisto narodno premoženje	41.520		84.730		126.250	

Poljedelski značaj Ogrske se zrcali osobito v tem, da obstojita od njenega skupnega premoženja skoraj dve tretjini v zemljiški posesti, dočim je v Avstriji premoženje skoraj enako zemljiški posesti. Nadalje tudi dobro osvetljuje gospodarski značaj obeh državnih polovic postavka »Terjatve do tujezemstva«. Avstrija najema tuji kapital, da ga plodonosno nalaga na Ogrskem in da na ta način zadovoljuje kreditnim potrebam Ogrske, ker uživa v tujini boljši in višji kredit.

Premoženje se porazdeli z ozirom na posamezne osebe in gospodarstva sledeče:

	Na Ogrskem		V Avstriji	
	na eno gospodarstvo	na enega prebivalca	na eno gospodarstvo	na enega prebivalca
Aktivno premoženje	15.227.76	2.944.86	19.259.07	4.102.33
Dolg	4.948.34	956.95	5.337.09	1.136.83
Čisto premoženje	10.279.42	1.987.91	13.921.98	2.965.50

Narodno premoženje Avstrije in Ogrske stoji med seboj v razmerju kakor 67·11% do 32·89%*).

Kranjskim vinogradnikom v preudarek.

Bliža se čas trgatve, čas je tudi toraj, da malo premislimo, kako da bode z vinsko kupčijo.

Jasno je, da zamoremo pri večji množini pridelka vino na Kranjskem le tedaj po ugodni ceni prodati, ako ga lahko precejšni del izvedemo iz dežele, kajti vsega pridelka, do 400.000 hl, Kranjska ne more in ne sme sama porabiti!

Izvoz našega vina, zlasti vipavskega, vedno raste, čeprav so bila zadnja leta za to neugodna. Tekom zadnjega tedna je dobil podpisani iz Češkega in Moravskega zopet več vprašanj od strani vinskih trgovcev zaradi nakupa mošta in vina na Kranjskem. To je dokaz, da se naša vina v teh krajih dopadejo in da se jim bo tam lahko trg še bolj odprl, ako se bomo sami potrudili.

Če naše severne odjemalce zadovoljimo z vinom letos, ko je vina malo, bodo nam ostali zvesti tudi takrat, ko bo vina veliko in se ne bo moglo zlahka prodati.

Ako pa hočemo, da si pridobimo in si ohranimo odjemalce, moramo jim ponuditi pred vsem dobro blago, in sicer tako, kakoršnega oni rabijo!

Izvaža in prodaja se v te kraje v prvi vrsti belo vino. Bela vina, ki jih zahtevajo v severnih krajih, morajo biti lepe, svetlorumene ali rumenkastozelene barve, čistega, nepokvarjenega vinskega okusa, ne prekisla, ampak zlasti ne trpka (zagatna, trda).

Vinogradniki! Vzemite si to k sreči in ravnajte se po tem!

*) Gorenji članek je posnet po predavanju prof. dr. Frid. Fellnerja, ravnatelja ogrske agrarne in rentne banke, ki ga je imel na letošnjem mednarodnem statističnem kongresu na Dunaju dne 12. septembra.

Pustite predvsem grozdje popolnoma dozoreti in ne trgajte prezgodaj, komaj na pol zrelo grozdje, kakor je v mnogih krajih pri nas v navadi.

Grozd je šele tedaj zrel, kadar peceelj oleseni in list trte blede ali rdeči.

Rabite snažno orodje in snažno posodo, odbirajte gnilo grozdje od zdravega, mošt iz gnilega grozdja dobro zažveplajte, da se v njem zatro škodljive glivice in se Vam po kipenju ne pokvari.

Ne puščajte belega mošta na tropu v kadi kipeti, temveč zmastite grozdje in ga koj ali vsaj v nekaj urah iztisnite. Tropine lahko porabite za napravo domače pijače.

Če kipi beli mošt na tropu, dobi trpek okus, temno barvo in se naleze zlasti pri večdnevnem kipenju v kadi cika in raznih drugih boleznih.

Trpkega in temnobarvnega belega vina v severnih krajih ne marajo, ker mu niso vajeni in imajo proti njemu razne predsodke. Ljudje so tam prepričani, da prihaja trpek (trd, zagaten) okus od galice, s katero se trte škrope in se boje zastrupljenja.

Vipavci in Belokranjci! Opustite vendar že enkrat nezmiselno in starokopitno kipenje belega mošta v kadi na tropu in poprimite se novega načina pri pripravljanju belega vina, sicer ne bo vaš pridelek nikdar pripraven za izvoz v severne kraje, kjer vino bolje plačujejo!

Pa tudi domačini v Ljubljani, po drugih mestih in drugod niso več vajeni zagatnega okusa pri vinu in ne marajo takih vin. Vsaj boljše vino, ki ga mislite prodati, pripravite tako, kakor ga zahtevajo dandanes vinopivci!

Lani so prodali Vipavci po novem načinu (brez kipenja na tropu) pripravljeno vino hitro in dobro. Kmalo ga je zmanjkalo. Po starem načinu pripravljenega vina je bilo še dovolj, ali kupci ga niso marali in je ostalo. Čemu to? To se pravi zaslepljen biti!

Le črno ali rdeče vino naj kipi v kadi zaradi barve. Tropine pa peclajte, trop mešajte

in kad zakrite, da se vino ne skisa. Dva (pri rdečem vinu) do šest dni (pri črnini) zadostuje pa vselej, da dobi vino pravo barvo, potem pa koj v sod ž njim in s kipelno veho zaprite!

Pa ne samo s pravilnim ravnanjem v trgatvi in kipenju, ampak tudi z daljšim pravilnim oskrbovanjem vina se doseže dobro, stanovitno kapljico.

Treba je v pravem času pretakati, zalivati, to je sode polne držati, sicer je ves trud zastoj in se vino pokvari.

Vinogradniki! Danes svet v vsakem oziru napreduje. Otresite se tudi Vi starih nespametnih navad, da napredujemo vsaj toliko tudi v kletarstvu, kolikor smo napredovali v vinogradništvu. Bodite uverjeni, da bo to v prvi vrsti koristilo le Vam samim!

Vinarski nadzornik Skalicky.

Gospodarski pregled.

Premovanje goveje živine. Deželni odbor kranjski priredi letos meseca oktobra premovanje goveje živine v sledečih krajih: Dne 8. oktobra v Šmartnem pri Litiji, dne 9. oktobra v Lukovici, dne 10. okt. v Šmartnem pri Kranju, dne 13. okt. v Senožečah na Krasu, dne 14. oktobra v Horjulu, dne 15. oktobra v Leseah, dne 16. oktobra v Kostanjevici, dne 18. oktobra v Velikih Laščah, dne 20. oktobra v Žužemberku.

Premovanje se prične vsakokrat ob 10. uri dopoldne. Premovali se bodo biki, krave s teleti in brez telet ter lepe telice. Za vsako goved, ki se pripelje k premovanju, je imeti seboj živinski potni list. Koder se vodijo rodovniki in zapisniki poizkusne molže, je prinesiti seboj tudi izpiske iz rodovnika in zapiska o poizkusni molži. K premovanju prignana živina mora biti točno ob določeni uri na promovalnem prostoru, ker bi se sicer na prepozno prignane živali ne moglo ozirati. Živina mora biti dobro osnažena, ter krave zjutraj pomolzene, ker bi se sicer od premovanja izključile. Premovanja se lahko vdeleži vsak živinorejec iz občin bližnje okolice, kateri je najmanj pol leta lastnik premovanju pripeljane živali. Prednost pri premovanju ima pašna živina, živina članov živinorejskih zadrug in živina, ki ima seboj izpiske iz rodovnika ter zapisnika o poizkusni molži. Vsak

živinorejec more dobiti le po eno premijo za vsako vrsto razstavljenih živalij. Poleg premij se bodejo delile tudi diplome onim živinorejcem, ki razstavijo v posameznih vrstah po več lepih živalij.

Stanje domače živine na Kranjskem po štetju dne 31. decembra 1910 (statistični podatki c. kr. kmetijskega ministrstva).

Mesto	Ljubljana	Postojna	Kočevje	Kraško	Kranj	Ljubljanska okolica	Litija	Logatec	Radovljica	Novo mesto	Kamnik	Črnomelj	Skupaj	Politični okraji						
														konji	govedo	mule, mezgi in osli	koze	ovce	prašiči	panji
	1.327	2.344	2.061	3.586	2.920	4.552	1.311	1.532	1.816	2.634	2.439	631	27.153	226.977	208	4.719	24.195	177.300	52.694	

Po štetju l. 1900 se redi sedaj na Kranjskem 2.332 več konj, 6.862 manj goved, 69.464 več prašičev, 14.434 manj ovac, 1.665 manj koz in 10.995 panjev več čebel. Iz celote sledi, da smo malo napredovali. Glavni vzrok je v izseljevanju kmetijskega prebivalstva v inozemstvo in beg iz dežele v mesta.

Poročilo Gospodarske zveze v Ljubljani.

Umetna gnojila:

Rudninski superfosfat. Gospodarska zveza ima superfosfat vedno v zalogi in ga prodaja na drobno iz svojega skladišča po K 7— za 100 kg. Zadrugam priporočamo, da naročajo skupno v celih vagonih, ker s tem si prihranijo veliko izdatkov na voznini. Pri odjemu celega vagona ponudimo superfosfat s 14% v vodi razstopne

fosforove kisline po K 6.70 za 100 kg franko vsaka postaja na Kranjskem.

Tomasova žlindra 18% stane K 7.— franko naše skladišče, višje ali nižje odstotna 34 vinarjev dražje ali cenejše. Pri odjemu celega vagona se računi 18% po K 5.70 franko kolodvor Trst.

Kalijeva sol stane 12.60 za 100 kg. Kdor gnoji z rudninskim superfosfatom ali tomasovo žlindro, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo, ki vsebuje 42% kalija ali pa s kajnitom, ki vsebuje 12—14% kalija. Samo ob sebi umevno priporočamo kalijevo sol, ki vsebuje trikrat toliko kalija kakor kajnit. Kajnit stane K 5.50 za 100 kg.

Kostno moko prodaja Gospodarska zveza po K 10 za 100 kg.

Čilski solitar stane K 34.— za 100 kg franko postaja Ljubljana.

Amonijev sulfat stane K 38.— za 100 kg.

Krmila:

Tropine podzemskega oreha vsebujejo 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe, vsled česar jih zadrugam, kakor tudi posameznim živinorejcem toplo priporočamo kot vspesno močno krmilo. Stanejo K 21.— za 100 kg; pri odjemu celega vagona dovolimo znaten popust.

Lanene tropine, ki so pri kranjskih živinorejeh že splošno znane oddaja Zveza po K 22.— za 100 kg.

Klajno apno je potreben dodatek h krmi zlasti, kjer nimajo krmila dovolj rudninskih snovi v sebi. Klajno apno stane v pošiljativah od 5 kg do 50 kg po 24 vinarjev nad 50 kg po 22 vinarjev. Pri manjših pošiljativah se računi zavoj in vozni list 20 vinarjev.

Koruzo ima Zveza vedno v zalogi. Ker pa ima napravljene velike sklepe od največjih dobaviteljev, svetuje se, da zadruge naročajo koruzo skupno vsaj en vagon. Na drobno prodaja koruzo po K 19.50 franko Ljubljana; pri naročilih v celih vagonih pa bode mogla dovoliti veliko popusta.

Vino. Gospodarska zveza ima v zalogi le pristna vina. Vino se bo odslej računilo po sledečih cenah:

Rudeči bizeljec K 60 za 100 l.

Beli bizeljec K 56 za 100 l.

Opolo (izvrstno dalmatinsko) K 64 za 100 l.

Istrijansko belo, lepo, čisto milega okusa K 50 za 100 l.

Stroji:

Skladišče za poljedelske stroje je sezidano in stroji so že razstavljeni. Na to skladišče prav

posebno opozarjamo zadruge kakor tudi posamezne člane. Razstave se udeleže največje avstrijske tovarne, katere bodo imele celo leto svoje stroje razstavljene, tako da Zvezi ne bode treba priporočati strojev le na podlagi cenikov, ampak bode vsak lahko sam videl, kar si hoče naročiti. Zadruge prosimo, da naj tudi svojim članom priporočajo, da si naše skladišče ogledajo.

Za informacije o letini prosimo vse zadruge. Velike važnosti je za nas, da smo podučeni, kaka letina se obeta na raznih naših krajih. Prosimo obvestila, kako kaže letos krompir, fižol, žito, kak je bil pridelek na senu itd. Stroške za dopise drage volje Zveza povrne.

Nakupi.

Kmetovalce kakor tudi zadruge opozarjamo, da najbolj zanesljive podatke o cenah poljskih pridelkov dobe pri Gospodarski zvezi. Zveza nakupuje vse poljske pridelke, vsled česar vabimo člane, da takoj priglase ktere pridelke in koliko morejo prodati. Zlasti pa prosimo da nam ponudijo:

Glavni eksportni predmet naših poljskih pridelkov je fižol „ribničan“. Zadruge kakor tudi posamezne člane prosimo, da ponudijo Gospodarski zvezi ves njihov pridelek. Zaradi ugodnih trgovskih zvez plačuje Gospodarska zveza fižol po najvišjih dnevnih cenah.

Krompir letos nima dobre cene. Dobra letina na Goriškem in Ogrskem je vzrok, da se more prodajati krompir tako v Trstu kakor v Reki okroglo po 5 K za 100 kg, kar odgovarja ceni K 4 do K 4.20 za 100 kg franko Ljubljana.

Seno in slamo kupuje Gospodarska zveza za vojaštvo. Člani naj prijavijo razpoložljivo množino.

Jabolka za mošt nakupuje Gospodarska zveza v vseh množinah, vendar ne manj kakor 1 vagon.

Smrekovi storži se še veliko premalo izvažajo. Tudi ta predmet more prinesiti lepe novce. Storži so zreli meseca novembra in odsvetujemo, da bi se prezgodaj trgali, dokler ni še seme dovolj zrelo za kaljivost. Tudi storže moremo kupovati le v celih vagonih. Zadruge prosimo, da nam sporoče, koliko nam morejo preskrbeti storžev. Cene se določijo šele pozneje.

Zadružni pregled.

Češka zadružna dneva 28. in 29. junij 1913 v Pragi. Dne 28. junija se je vršil občni zbor „Ustředni jednoty českých hospodářských společenstev v království Českém v Praze“. Zadružno

zvezo je zastopal pri tem važnem dnevu mogočne zadrुžne zveze bratskega češkega naroda ravnatelj Gospodarske zveze in član načelstva Zadrुžne zveze č. g. Janko Jovan.

Iz poročila posnamemo, da je štela jednota konec leta 1912 1644 rajfajznovk s 3613 deleži, 418 drugih kmetijskih zadrug z 977 deleži in 21 fizičnih oseb z 29 deleži, za katere se je vplačalo 452.060 K. Vlog je imela zveza konec leta 1912 za K 23,959.179, konec l. 1911 za K 28,108.034, posojil pa konec l. 1912 v znesku K 16,856.935. Rezerve ima K 150.552-83. V letu 1912 je imela K 28.918 čistega dobička.

Zanimivo je poročilo o vzgojnem in poučnem delovanju zvezinim. Jednota se ni vstrašila truda in stroškov, da je pošiljala zadrugam svoje uradnike predavat in poučevat zadrुžne organe. Gojitev zadrुžnega duha, vzpodbujanje in poučevanje članov, izmenjavno skušenj na vseh poljih zadrुžnega dela je smatrala zveza poleg revizije za svojo najvažnejšo nalogo. Zadrुžna tiskarna in založnica „Svépomoc“ je ustanovila za razširjevanje strokovne literature med kmečkim prebivalstvom posebno kmetijsko knjigarno. Poleg cele vrste predavanj je priredila zveza 4 tridnevne zadrुžne tečaje in je ustanovila za vzgojo uradniškega naraščaja zadrुžno šolo.

Popoldan istega dne se je vršila seja širšega odbora in revizorska konferenca.

Drugi dan se je vršil deželni češki zadrुžni kongres, katerega sta poleg zastopnikov raznoterih organizacij pozdravila tudi odposlanca poljedelskega ministerstva in ministerstva za javna dela. Prvi je referiral ces. svetnik ravnatelj Blažek in podal lepo sliko razvoja češkega zadrुžništva. Vseučiliški profesor dr. Ciril Horáček je govoril o zadrुžništvu v službi kmetijskega kredita. Povdarjal je, da je namen rajfajznovk posredovati malo časa trajajoč obratni, osebni kredit. Za hipotekarna posojila rajfajznovke niso sposobne, ker nimajo stalnih, neodpovedljivih vlog in primerne kreditne organizacije, ki bi dopuščala neodpovedljiva posojila na amortizacijo s stalno obrestno mero. To je mogoče samo zavodom, ki imajo pravico izdajati lastna dolžna pisma. Vendar naj pa rajfajznovke seznanjajo kmečko ljudstvo s hipotekarnimi zavodi in skušajo zmanjšati preveliko razdaljo med kmeti in takimi zavodi, to se zgodi z vsakovrstnim posredovanjem. Le v tej ožji zvezi med deželno hipotekarno banko in rajfajznovkami je rešitev kmečkega kreditnega vprašanja.

O osrednji zadrुžni blagajni je poročal državni poslanec Rychtera. Utemeljeval je sledeče resolucije, ki so bile soglasno sprejete:

Zadrुžni kongres sklene: Dne 7. nov. 1911 državnemu zboru predložena vladna predloga o ustanovitvi splošnega kreditnega zavoda nam vsled mnogoterih napak v delokrogu (I), ustanovitvi (formaciji) (II) in organizaciji (III) ne more ugajati.

I. Delokrog splošnega kreditnega zavoda bi moral obsegati samo zveze denarnih zavodov, ki so v zvezi s kmetijskim in obrtnim zadrुžništvom, ne pa posamezne denarne zavode, ker bi se stem nudila samo prilika za cepljenje zadrुžne organizacije. Dosledno naj sme splošni kreditni zavod dovoljevati kredit za kmetijskemu in obrtnemu zadrुžništvu sorodne in koristne namene. V predlogi določene predalekosežne pravice zavoda niso sprejemljive. (Pravica, prepričati se o kreditni sposobnosti članic in tem včlanjenih zavodov, pravica kontrolirati poslovanje članic in poučevati jih, pravica zahtevati od pristopajočih članic določeno normalno organizacijo.)

II. Na ustanovitev splošnega denarnega zavoda je misliti le, če bo dobil daleko krepkejšo finančno podlago in če bodo dobile posamezne zveze obenem veliko državno podporo, kot povračilo in nadomestilo za organizacijske stroške prejšnjih let.

III. Organizacija splošnega kreditnega zavoda je mogoča samo po načelu, da morajo ravnateljstvo in nadzorstvo zasesti aktivno delujoči zadrugarji in da morajo biti narodnosti pravično zastopane. Najpripravnejši sedež za Splošni kreditni zavod je Praga, kot glavno mesto zadrुžno najbolj razvite dežele v Cislajtániji. Splošni kreditni zavod se more organizirati samo na podlagi prostovoljnega pristopa.

Z zavzetjem stališča proti vladni predlogi bomo počakali in ustanovitvi Splošnega kreditnega zavoda bomo pritrtili le, če se nam bo s primerno izpolnitvijo naših zahtev dokazalo, da vlada odkritosrčno misli na resnično podporo kmečkemu in obrtnemu srednjemu stanu.

Vabilo na izredni občni zbor

Hranilnice in posojilnice za Izlake in okolico,
registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 5. oktobra 1913 ob 8. uri dopoldne
pri Jakob Hribarju.

Devni red:

1. Prememba pravil.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrुžnikov.

Bilanca
Kmečke hranilnice in posojilnice v Pišecah,
reg. zadruga z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila		134.809.57
Tekoči račun z Zvezo		35.286.—
Inventar premični		219.60
Zaostale obresti posojil		1.862.92
Delež pri Zadrudni zvezi		800.—
Gotovina 31. decembra 1912		2.476.31
Skupaj		175.454.40
Pasiva.		K
Deleži		590.—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		170.054.65
Predplačane obresti posojil		1.038.24
Rezervni zaklad		2.579.50
Čisti dobiček		1.192.01
Skupaj		175.454.40
Denarni promet	K	227.544.89
Stanje članov začetkom l. 1912		240
Prirastlo		57
Odpadlo		2
Stanje koncem l. 1912		295

Bilanca
Hranilnice in posojilnice v Selcih,
reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila		439.716.—
Tekoči račun z Zvezo		22.429.—
Inventar premični		189.12
Inventar nepremični		29.100.—
Zaostale obresti posojil		5.083.99
Delež pri „Zadrudni zvezi“		1.000.—
Delež pri Unionu		2.500.—
Naložen denar		7.050.—
Gotovina 31. decembra 1912		1.565.77
Skupaj		508.633.88
Pasiva.		K
Deleži		784.—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		488.605.43
Predplačane obresti posojil		3.216.18
Rezervni zaklad		14.573.71
Čisti dobiček		1.454.56
Skupaj		508.633.88
Denarni promet		571.966.43
Stanje članov začetkom l. 1912		370
Pristopilo		32
Izstopilo		10
Stanje koncem l. 1912		392

Bilanca
Posojilnice in hranilnice v Rovtah pri Logatenu,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila		264.787.73
Tekoči račun s člani		5.162.01
Inventar premični		102.10
Zaostale obresti posojil		8.355.02
Vrednost kolekov		30.—
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000.—
Naložen denar s kapitalizovanimi obrestmi		13.733.22
Gotovina 31. decembra 1912		6.368.30
Skupaj		299.538.38
Pasiva.		K
Deleži		442.—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		262.974.16
Tekoči račun z Zvezo		19.849.—
Tekoči račun s člani		2.540.—
Rezervni zaklad z obrestmi		12.626.48
Čisti dobiček		1.106.74
Skupaj		299.538.38
Denarni promet		336.814.18
Stanje članov začetkom l. 1912		224
Pristopilo		9
Odpadlo		12
Stanje koncem l. 1912		221

Bilanca
Ljudske hranilnice in posojilnice v Rečici ob Savinji,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila		296.860.31
Tekoči račun z Zvezo		202.689.—
Inventar premični		388.45
Zaostale obresti posojil		9.935.44
Delež pri „Zadrudni zvezi“		1.000.—
Tekoči račun s člani		143.855.31
Naložen denar		176.828.23
Gotovina 31. decembra 1912		752.37
Skupaj		832.309.11
Pasiva.		K
Deleži		1.987.—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		814.826.82
Predplačane obresti posojil		217.47
Rezervni zaklad z obrestmi		13.984.03
Čisti dobiček		1.293.79
Skupaj		832.309.11
Denarni promet	K	847.857.83
Stanje članov začetkom l. 1912		393
Pristopilo		18
Odpadlo		13
Stanje koncem l. 1912		398

Bilanca
Posojilnice v Slatini,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila		299.339.46
Tekoči račun z Zvezo		13.644.—
Prehodni		55.—
Zaostale obresti od posojil		4.787.83
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000.—
Poštna hranilnica		103.98
Naložen denar		40.561.30
Kupnina		944.—
Gotovina 31. decembra 1912		1.967.61
Skupaj		362.403.18
Pasiva.		K
Deleži		2.000.—
Hran. vloge s kap. obrestmi		327.446.61
Predplačane obresti posojil		1.689.18
Pristopnine, doneski in rezervni zaklad		28.445.68
Čisti dobiček za l. 1912		2.821.71
Skupaj		362.403.18
Denarni promet	K	337.780.55
Stanje članov začetkom l. 1912		788
Pristopilo		29
Odpadlo		4
Stanje koncem l. 1912		813

Bilanca
Posojilnice v Slovenski Bistrici,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Inventar		4.422.72
Posojila		526.583.47
Zaostale obresti od posojil		19.068.54
Naložen denar		11.672.—
Poštna hranilnica		258.83
Zadrudni deleži in delnice		1.300.—
Tiskovine		249.44
Hiša št. 66 „Hotel Austria“		157.996.—
Zemljišča v Črncu		1.200.—
Zaostala najemina		1.354.47
Prehodni znesek		1.098.89
Gotovina 31. decembra 1912		9.800.93
Skupaj		735.005.29
Pasiva.		K
Deleži		6.776.—
Hranilne vloge		695.326.71
Predplačane obresti od posojil za leto 1913		1.968.43
Nevzdig. obresti od deležev		703.48
Splošna rezerva		3.904.92
Posebna rezerva		24.945.96
Dobiček l. 1912		1.379.79
Skupaj		735.005.29
Denarni promet	K	707.617.43
Stanje članov začetkom l. 1912		1133
Pristopilo		49
Odpadlo		209
Stanje koncem l. 1912		973